

Pienen planeetan kuolema: kasvu tappaa meidät

Murray Bookchin
suom. Jussi Haverinen

14. lokakuuta 2008

tyyn kasvun logiikkaa haastavien ja hyödyllisten linjojen mukaan. Yksi heidän vaatimuksistaan on vuoden mittainen tauko kasvulle ja julkinen keskustelu keskeisistä tarpeista, jonka kautta he ovat tehneet mahdolliseksi keskeisten kysymysten esittämisen niistä ongelmista, joita kasvun hallinta nostaa esille.

Millä kriteereillä meidän tulee määrittää mikä on esimerkiksi tarpeellista kasvua ja mikä on tarpeellista kasvua? Entä kuka tekee tämän päätöksen — valtion instituutiot, julkiset kaupungin kokoukset, liittoumat kaupunkien välillä maakuntien sisällä, naapurustot isoissa kaupungeissa?

Entä missä määrin tulisi kunnille antaa valtaa rajoittaa kasvua? Tulisiko niiden alkaa ostamaan vapaata maata? Tulisiko niiden tukea maanviljelijöitä, jotta maatilat pelastetaan tuleville sukupolville? Entä tulisiko niiden saattaa suuret teolliset ja kaupalliset aiheet kansalaisten muodostamien yleiskokousten päätösvallan alaisiksi? Tulisiko niiden muodostaa lailliset kriteerit määrittää ekologisesti kestäviä rajoituksia rakennusyrityksille ja sijoittajille?

Tällä kysymysjoukolla, joista jokainen seuraa loogisesti kasvun kontrollonin ajatuksesta, voi olla vaikuttavia seuraamuksia.

Se on pakottanut ihmiset Vermontin yhteisöissä harkitsemaan heidän arvostamiensa asioiden luonnetta: kasvua vai siedettävä ympäristö? Yhteisöjen välisiä liittoumia vai byrokraattisia toimijoita? Julkiseen hyvinvointiin vaikuttavan omaisuuden riistävä käyttö vai tuon kaltaisen omaisuuden yhteisöllinen hallinnointi?

Joukko Vermontin kaupunkeja on haastanut Montpelierissä sijaitsevan osavaltion hallituksen oikeuden jättää huomiotta kansalaisten ja kansankokousten vaatimukset rajoittaa kasvua — tai tarkemmin sanoen, jättää huomiotta heidän yrityksensä ottaa oma kohtalonsa omiin käsiinsä.

New Age -ympäristönsuojelu ja tavanomainen ympäristönsuojelu, jotka asettavat rajoituksia vakavalle, pintaa syvemmälle pyrkivälle ekologiselle ajattelulle on yhä useammin joutunut korvatuksi yhteiskuntaekologialla, joka tutkii ympäristökriisiin liittyviä taloudellisia ja institutionaalisia puolia.

Tämän varttuneemman diskurssin kontekstissa, Valdezin öljyvuttoa ei nähdä enää Alaskalaisille kuuluvana asiana, ”episodina” saastumisen maantieteessä. Pikemminkin sen havaitaan olevan yhteiskunnallinen teko, joka nostaa tuon kaltaiset ”onnettomuudet” systemaattisten ongelmien tasolle — joiden juuret eivät ole konsumerismissa, teknologisessa kehityksessä tai väestön kasvussa, vaan sen sijaan järjettömässä tuotantojärjestelmässä, kasva-tai-kuole talouden teknologian väärinkäytössä ja köyhyyden ja rikkauden tilastotieteilistä. Ei ole mahdollista erottaa ekologisista ongelmista yhteiskunnallisista ongelmista.

Luku 1

Pienen planeetan kuolema: kasvu tappaa meidät

Jussi Haverinen

Ajattelemme usein ympäristökatastrofien — kuten vähän aikaa sitten Alaskassa tapahtuneesta Exxon Valdezin öljyonnettomuudesta — olevan ”onnettomuuksia”: yksittäisiä ilmiöitä, jotka tapahtuvat ilman että ne varoittavat tulostaan etukäteen. Mutta missä kohtaa sana onnettomuus muuttuu kontekstiin sopimattomaksi? Milloin ovat tuon kaltaiset tapahtumat väistämättömiä sattumanvaraisen sijaan? Ja milloin väistämättömien katastrofien toistuva sarja osoittaa syvälle juurtuneeseen kriisiin, joka ei liity ainoastaan ympäristöön vaan on pikemminkin perimmiltään yhteiskunnallinen?

Presidentti Bush (vanhempi) tyytyi syyttämään Exxon Valdezin yli kymmenen miljoonan gallonan raakaöljyvuttoa humalaisen merikapteenin syyksi. Tämä oli kuitenkin massa-median tavanomaisesti esittämien ”inhimillisiä” tai ”teknologisia” seikkoja huomattavasti merkittävämpien yhteiskunnallisten olosuhteiden seuraamus. Sen jälkeen kun Valdezin sataman öljyputki otettiin käyttöön, yli 12 vuotta sitten, Alaskan lahdella on ollut yli 400 öljyvuttoa. Vuonna 1987 tankkeri Stuyvesant päästi lahteen melkein miljoona gallonaa öljyä sen jälkeen kun se oli poistumassa Valdezista, syyksi esitettiin ankaraan sään aiheuttamia mekaanisia vaurioita. Ympäristösuojelujärjestö Greenpeace kirjasi tänä vuonna jo seitsemän öljyvuttoa Alaskan vesillä ennen kuin Exxon Valdez ajoi karille.

Muutamasta tuhannesta miljoonaan, ja siitä yli, gallonaa suuret öljyvudot — sekä se öljy, joka rutiininomaisesti tyhjätyön tankkereista tekemään tilaa paluumatkan lastille — ovat saastuttaneet suuria alueita maapallon merialasta ja rannikoista. Useita vuosia sitten tapahtuneiden öljyvuttojen kuvottavat jäljet ovat nähtävissä vielä tänäkin päivänä ja uudet tapaukset lisäävät vahinkoon. Laajalti julkisoidussa 10 000 gallonan öljyvudossa, joka ”mysteerinomaisesti saastutti kahden Hawaiilaisen saaren rannikkoalueita” viikko Exxon Valdezin karille ajon jälkeen sai vastineensa vähemmän julkisoidussa tapauksessa, kun

Exxon Houston dumppassi 117 000 gallonaa öljyä toisen Hawailaisen saaren rannikkoalueelle noin kolme viikkoa ennen Valdezin öljyvuotoa.

Yhtenä päivänä, kesäkuun 23. 1989, tapahtui kolme suurta öljyvuotoa — Newport, Rhode Island, Delawaren joella sekä Teksasin lahdella — jotka syöksivät yhdessä päälle miljoona gallonaa öljyä Yhdysvaltojen vesistöihin.

Monien on vaikea nähdä näitä tapauksia osana jatkumoa, jolla on yhteinen lähde. Tapahtumaketjun seuraaminen sen alusta sen saaraamuksiin ei ole tehtävä, johon ihmiset, jotka ovat tottuneet näkemään elämän televisio-komediaa tai talkshowna, joka koostuu jaotelluista ja muista riippumattomista, anekdootin kaltaisista osasista, eivät ole tottuneet. Elämme tavallaan ruokavaliolla, joka koostuu lyhyistä otoksista, joista puuttuu logiikka tai pitkäaikaiset seuraamukset. Ongelmamme, siinä määrin kuin myönnämme niiden olevan ongelmia ollenkaan, ovat kertaluontoisia, sen sijaan että ne olisivat systemaattisia; tausta haihtuu pois ja kamera jatkaa kulkuaan.

Nykyinen kriisi ei kuitenkaan tule katoamaan vaihtamalla kanavia. Se oli ennustettavissa — ja se ennustettiin — vuosikymmeniä sitten. On olemassa käytännössä täysin unohtettu historia huonoja enteitä, kiireellisiä varoituksia ja aikaisemman ympäristönsuojelijoiden sukupolven tekemiä epäonnistuneita yrityksiä käsitellä niitä yhteiskunnallisia seikkoja, jotka ovat ympäristö-ongelman juuria. Useissa tapauksissa he ennustivat häiritsevällä tarkkuudella lähnessä yritysvallan instituutioiden ja idässä byrokraattisten instituutioiden ajamisen ekologisesti järjettömien poliittisten päätösten seuraamukset.

Ensimmäiset kiistat vaaroista, jotka aiheutuvat öljyteollisuuden laajentumisesta tapahtuivat jo ennen kuin arktiset alueet avattiin öljyn tuotannolle. Ne kulkevat aina 1950-luvulle asti, jolloin suurilla aluksilla alettiin kuljettamaan Lähi-Idän öljyä. Kauan ennenkuin öljyvuo-dot tulivat julkisesti tiedostetuiksi ympäristönsuojelijat puhuivat vaaroista, jotka liittyvät tankkerien kasvavaan kokoon.

Näiden suunnattomien alusten käyttöön liittyy laajalti tunnettu fakta, että myrskyn heittäminen, reitiltä pois ajautuminen, uppoaminen kareilla tai vaarallisilla vesillä saattavat tapahtua jopa vahvimmille laivoille, eivätkä nämä syyt ole ”inhimillista virhettä” pienempiä. Luennoissa, jotka pidin vuosikymmenen sitten Pacifica Radion verkossa, korostin että tuhoisat öljyvuo-dot ovat väistämättömiä ja ne tapahtuisivat kun tankkerien koko kasvaa. Exxon Valdezin öljyvuo-to oli siis ei ninkään ennaltanäkemättömissä ollut onnettomuus, vaan pikemminkin väistämätön seuraamus — ja tulevaisuuden onnettomuudet saattavat asettaa sen rinnallaan mitättömiksi. Se oli yhtä ennustettavissa kuin Three Mile Islandin tai Tshernobylin ydinvoimala onnettomuudet.

Ympäristön lämpeneminen ei ollut yhtään sen vaikeampi ennustaa. Ennusteita siitä, että fossiilipolttoaineiden polttamisesta vapautuva hiilidioksidi saattaa nostaa planeetan lämpötilaa löytyy 1800-luvulta ja niitä on toistettu siitä lähtien aina silloin tällöin, vaikkakin useammin ilmaston liittyviä mielenkiintoisina poikkeamina sen sijaan, että ne olisivat olleet vakavia ekologisia varoituksia. Kirjoitin jo vuonna 1964, että fossiilipolttoaineiden poltosta

roista, koska he kuluttavat liikaa tai lisääntyvät liian halukkaasti.

Tämä ympäristökriisin yksityistäminen, kuten New Age -kultit, jotka keskittyvät henkilökohtaisiin ongelmiin yhteiskunnallisten aiheiden sijaan, on pelkistänyt useat ympäristöliikkeet täysin teottomiksi ja uhkaa heikentää niiden julkista uskottavuutta. Jos ”yksinkertainen elämä” ja militantti kierrätys ovat ympäristökastin pääasialliset ratkaisukeinot, niin kriisi tulee varmasti jatku-maan ja kiristymään.

Ironista kyllä, monilla tavallisilla ihmisillä ja heidän perheillään ei ole tarpeeksi rahaa, jotta he kykenisivät elämään ”yksinkertaisesti”. Tämä on vaativa tehtävä, jos otetaan huomioon ”yksinkertaisten” käsin tehtyjen tavaroiden ja orgaanisten ja ”kierrätettyjen” ruokien hinnat. Tämän lisäksi, se mitä ympäristökriisin ”tuotantopuoli” ei kykene myymään ”kulutuspuolelle”, niin se varmasti tulee myymään sen armeijalle. General Electric nauttii huomattavaa arvostusta, ei ainoastaan jääkaappiensä ansiosta, vaan myös koska se valmistaa Gatling-konekiväärejä. Tämä ympäristöongelman varjoisampi puoli — sotilaallinen tuotanto — voidaan jättää huomiotta ainoastaan jos saavutetaan sanoinkuvaamaton ekologinen tyhjääisyys.

Julkista huolta ympäristöstä ei voida hoitaa laittamalla syyn kasvulle, ilman että samalla osoitetaan kasvun syyt. Eikä tuota selitystä voida ohittaa mainitsemalla ”konsumerismin”, samalla kun jätetään huomiotta kilpailevien tuottajien ikävä rooli julkisen maun muokkaamisessa ja ihmisten rahojen ohjauksessa. Sen lisäksi, että se on kallista, suurin osa ihmisistä ei, aivan oikeutetusti, halua ”elää yksinkertaisesti”. He eivät halua luopua vapaudesta matkustaa tai nauttia kulttuurista, tai luopua tarpeista joiden tarkoitus on usein rikastuttaa ihmisten persoonallisuutta ja aistimaailmaa.

Siitä huolimatta kuinka eloisilta jotkut ”radikaalit” ympäristönsuojeluskulauseet, kuten TAKAISIN KIVIKAUDELE! (Earth First! -ryhmän iskulause), voivat kuulostaa, ne eivät ole sen vähempää halventavia ja persoonaa kieltäviä kuin H.G. Wellsin teknokraattiset utopiat vuosisadan alussa.

Tarvitaan suuri määrä herkkyyttä ja harkintaa — ominaisuuksia, joita tukee sellaisten esineiden kuten kirjojen, taiteen ja musiikin kulutus — jotta voitaisiin saada ymmärtämys siitä mitä yksilö lopultakin tarvitsee ja mitä hän ei tarvitse ollakseen täysin muodostunut ihminen. Ilman tarpeeksi monia tuon kaltaisia ihmisiä, jotka ovat valmiita haastamaan planeetan tuhoamisen, ympäristöliike tulee olemaan yhtä pinnallinen tulevaisuudessa kuin se on tehoton nykypäivänä.

Kasvua voidaan täten käyttää välittämään banaaliuksia kulutustavoistam-
me ja teknokraattisesta rakkaudestamme nokkeleihin esineisiin (voisin huomauttaa että Buddhalaisuus ei ole tehnyt Japanista yhtään vähempää teknokraattista kuin mitä Yhdysvallat on) tai ohjaamaan julkista ajattelua niihin perustaviin aiheisiin, jotka tuovat tarkkuutta ekologisen kriisin yhteiskunnallisten juurien ymmärtämykselle.

Esimerksi Vermontissa vasemmistolaiset vihreät, jotka pyrkivät radikaalisoimaan osavaltion varsin laimean ympäristöliikkeen, ovat seuranneet heikenne-

yritykset joita kutsutaan mainostoimistoiksi, jotka käyttävät koko joukkoa tekniikoita, joilla ne manipuloivat yleisön haluja. Esimerkiksi Amerikkalaiset vaatteiden pesu- ja kuivauskoneet on käytännössä täysin suunniteltu yhteisöllisesti käytettäväksi — ja niitä käytetään yhteisöllisesti monissa kerrostaloissa. Niiden yksityistäminen koteihin, joissa ne ovat käyttämättöminä suurimman osan aikaa, on nerokkaan markkinoinnin seurausta.

On mahdollista tutkia koko tyyppillisten “kulutustuotteiden” kenttää ja löytää useita muitakin esimerkkejä yksilöiden ja pienten perheiden tekemästä tuotteiden järjestelmästä kulutuksesta — “kuluttajien” tuotteista, jotka soveltuvat hyvin julkiseen käyttöön.

Toinen yleinen selitys ympäristökriisille löytyy väestönkasvusta. Tämä argumentti olisi uskottavampi jos voitaisiin osoittaa, että suurimman väestön omaavat maat olisivat samalla suurimpia energian, raakamateriaalien tai edes ruuan kuluttajia. Kuitenkin on laajalti tiedettyä, että tämän kaltaiset suhteet eivät pidä paikkaansa. Usein pelkän väestön tiheyden uskotaan olevan ylikansoitusta tietyssä maassa tai tietyllä alueella. Tämän kaltaiset argumentit, jotka usein käyttävät kuvia hyvin kyynisesti — esimerkiksi kuvia tukossa olevista New Yorkin kaduista ja metroasemista ruuhkatunteina — eivät oikeastaan tarvitse vakavaa huomiota.

Emme vielä tiedä kuinka montaa ihmistä tämä planeetta kykenee tukemaan, ilman täyttä ekologista tuhoa. Kerätyt tiedot ovat hyvin vajavaisia, mutta ne ovat kuitenkin hyvin latautuneita — yleensä ottaen laoudellisten, rotu- ja yhteiskunnallisten rajojen mukaisesti. Statistiikka ei oikeastaan ole tiedettä, pikemminkin se on pahamaineinen poliittinen ase, jonka väärinkäyttö on tuhonnut miljoonien elämän tämän vuosisadan aikana.

Loppupeleissä “teollinen yhteiskunta”, käyttäkseni pehmeää eufemismia kapitalismille, on muuttunut helpoksi selitykseksi aikaamme vaivaaville ympäristöongelmille. Kuitenkin auvoisa tietämättömyys sumentaa sitä faktaa, että useita vuosisatoja sitten huomattava osa Englannin metsistä, mukaanlukien Robin Hoodin legendaariset piilopaikat, leikattiin matalaksi maaseudun proletarienin kärkeillä kirveillä, että saataisiin hiiltä teknologisesti yksinkertaiselle metallurgiselle taloudelle ja jotta saataisiin tyhjää maata hyvätuottoisille lammaslaumoille. Tämä tapahtui kauan aikaa ennen kuin teollinen vallankumous tapahtui.

Teknologia voi suurentaa ongelmaa, tai jopa kiihdyttää sen vaikutuksia. Mutta kuitenkin se, “teknologiselle mielikuvituksella” varustautuneena tai ei (käyttäkseni Jacques Ellulin ilmaisuja), ei yleensä luo itse ongelmaa. Itseasiassa työn rationalisointi tuotantolinjatekniikoilla löytyy sellaisista selkeästi esteellisistä yhteiskunnista kuin antiikin Egyptin pyramidin rakentajista, jotka muodostivat suuren ihmiskoneen rakentaakseen temppeleitä ja mausoleumeja.

* * *

Jos kasvu otetaan pois sosiaalisesta kontekstistaan, niin ongelma samalla väristetään ja yksityistetään. On epätarkkaa ja epäoikeutettua pakottaa ihmisiä uskomaan, että he ovat henkilökohtaisesti vastuussa nykypäivän ekologisista vaa-

tuleva lisäys “hiilidioksidikatossa” “tulee johtamaan tuhoisampiin myrskyihin ja lopulta napajäättiköiden sulamiseen, nousevaan merenpinnan korkeuteen ja laajojen maa-alojen veden alle jäämiseen.”

Happosateen ja päiväntasaajan sademetsien systemaattisen tuhoutumisen, puhumattakaan CFC-aineiden (CFC=freonit) vaikutuksesta maapallon otsonikatoon, mahdollisuutta ei olisi voitu nähdä teknisten yksityiskohtien tasolla. Kuitenkin maailmanlaajuisen ympäristötuhon ja perustavien luonnonsyörien häiriintyminen olivat jo 1960-luvulla radikaalien agendassa, kauan ennen kuin Earth Day julistettiin ja ekologiset aiheet pelkistettiin katujen pölyksi tölkeistä, pulloista ja roskista.

* * *

Ennusteet tuhosta muuttuvat halvoiksi, kun niitä ei johdeta hyvin päätelystä analyysistä, vaikka tämä onkin joutunut pois muodista nykyisellä New Age mystiikan aikakaudella. Kuitenkaan meillä ei ole mitään syytä olla iloitsematta siitä seikasta, että Margaret Thatcher kuullostaa usein ympäristöaiheisiin suuntautuneelta “vihreältä” kun hän julkaisee varoituksiaan kasvihuoneilmästä, jos pidämme mielessä, että Thatcherismiä voidaan Isossa-Britanniassa usein pitää samana kuin siirtymistä korkeateknologiaan ja ydinvoimaan.

Eikä myöskään olisi erityisen rohkaisevaa oppia, että Mikhail Gorbachev valmistuu seuraamaan Thatcherin vanhempien “ruostealueen” teollisuksista ja niiden fossiilipolttoaineista saamasta energiasta pois siirtymisessä, seuraten Tshernobylin ja varhaisempien, mahdollisesti paljon pahempien ydin “tapahtumien”, joista emme ole vielä kuulleet, jälkipuintia. Jos ratkaisut kasvihuoneilmästä luovat potentiaalisesti vielä katastrofaalisempia ongelmia, kuten “puhtaan” ydinvoiman ja sen pitkäikäisen radioaktiivisen jätteen kaikkialle leviämisen, niin maailma voi loppupeleissä kärsiä tällaisesta uuden kaltaisesta ympäristöajattelusta.

Presidentti Bushin yritys liittyä tähän kuoroon muuttamalla Clean Air -lakia madaltaakseen korkeita otsonitasoja, syöpää aiheuttavia saasteita ja muita myrkyllisiä aineita ovat saaneet melkein yhtä paljon kritiikkiä kuin kiitosta. Bushin esitysten vaikutuksia, jotka ovat lieviä jos otamme huomioon ympäristöpäästöjen kuvottavan mittakaavan — ei tulla huomaamaan ennen ensi vuosisadan ensimmäistä vuosikymmentä. Ymmärrettävästi tämä on saanut ympäristönsuojelijat ärsyyntymään. Tämän lisäksi se, että Bush jättää suunnitelmansa toteutuksen teollisuudelle takaa käytännössä sen, että saasteiden kontrollointiin liittyvän teknologian kustannukset siirretään lopulta, liisäyksien kera, kuluttajille sekä sitä, että useita kohtia lakiehdotuksesta tullaan rikkomaan kun silmä välttää.

Ympäristönsuojelijoiden tulee korostaa sitä, että globaali ekologinen kriisi on systemaattinen, eikä yksinkertaisesti sattumanvaraisten tapaturmien tuotos. Jos Exxon Valdezin katastrofia käsitellään pelkästään “onnettomuutena”, kuten teimme Tshernobylin ja Three Mile Islandin tapauksissa — niin olemme tällä suunnanneet julkisen huomion pois historiallisesti merkittävästä yhteiskunnallisesta kriisistä: emme vain elä ongelmien vaivaamassa maailmassa,

vaan myös hyvin haastavassa maailmassa, pohjimmiltaan epäekologisessa yhteiskunnassa. Tämä anti-ekologinen maailma ei tule korjaantumaan valtiojohtajien teoilla tai yksittäisillä lakimuutoksilla. Tämä on maailma, joka kipeästi tarvitsee kauaskantoisia rakenteellisia muutoksia.

Kenties kaikkein itsestään selvin systemaattinen ongelma, joka meillä on on kontrollista karannut kasvu. Käytän sanaa ”kontrollista karannut” tarkoituksella, ”kontrolloimattoman” sijaan. Kasvu, jota tarkoitan ei ole ihmiskunnan vuosituhansien aikana tekemä leviäminen kautta maapallon. Se on pikemminkin väistämätön aineellinen fakta, joka on ainutlaatuinen aikakaudellemme: tarkemmin sanoen se, että loputonta taloudellista kasvua pidetään todistusaineena inhimillisestä edistyksestä. Olemme pitäneet tätä ajatusrakennelmaa niin itsestäänselvänä viime vuosikymmenien aikana, että se on yhtä muuttumattomasti juurtunut tietoisuuteemme kuin itse omaisuuden loukkaamattomuuden käsite.

Kasvua pidetään itseasiassa lähes synonyyminä nykypäivänä hallitsevana olevalle markkinataloudelle. Tämä fakta saa selkeimmän ilmaisunsa markkinoiden iskulauseessa ”kasva tai kuole.” Elämme kilpailevassa maailmassa, jossa kilpailu on laki talouden maailmassa; voitonsaanti on sekä sosiaalinen että henkilökohtainen päämääränä; rajoitus tai este on jotain menneiltä ajoilta; sekä kauppatuote on korvike taloudellisten suhteiden perinteiselle välineelle, lahjalle.

Ei kuitenkaan ole tarpeeksi, että syytämme pakkomieltämme kasvuun ympäristöongelmistamme. Syvälle juurtuneiden rakenteiden järjestelmä — josta kasvu on vain pinnalla näkyvä ilmiö — muodostaa yhteiskuntamme. Nämä rakenteet ovat moraalisen kontrollin tavoittamattomissa, samalla tapaa kuin adrenaalin kulku ei ole pelästyneen elämän hallittavissa. Tällä järjestelmällä on, tavallaan, määräävä asema joka muistuttaa luontaista lakia.

Kansallisessa tai kansainvälisessä markkinataloudessa (joko lännestä löytyvässä suuryritysmallissa tai idän byrokraattisessa mallissa), itse kilpailu luo tarpeen kasvuille. Kasvu on jokaisen yrityksen puolustuskeino kilpailijoita vastaan, jotka pyrkivät ostamaan sen pois markkinoilta. Moraalisilla aiheilla ei ole sijaa tässä keskeisessä kamppailuun perustuvassa suhteessa. Siinä määrin missä markkinatalous tulee niin kattavaksi, että se muuttaa itse yhteiskunnan markkinapaikaksi — suureksi ostoskeskukseksi — niin siinä määrin se määrää ihmiselämän moraaliset rajat ja tekee näin kasvuun synonyymiksi henkilökohtaiselle ja yhteiskunnalliselle edistykselle. Yksilön persoonallisuuden, rakkauksien, tulojen tai uskomusjärjestelmien, siinä missä yritystenkin, täytyy kasvaa tai kuolla.

Tämä markkinayhteiskunta näyttää tuhonneen useimpien ihmisten muisteista muiston toisenlaisesta maailmasta, joka aikanaan asetti rajoja kasvuille, korosti yhteistyötä kilpailun sijaan ja arvosti lahjaa ihmisten solidaarisuuden fyysisenä siteenä. Tuossa kaukaisessa maailmassa, markkinatalous oli marginaalinen suhteessa kodin tai ”luontaiseen” yhteiskuntaan ja kauppaa tekevät yhteisöjä oli olemassa pääosin markkinoita edeltävän maailman ”saumojen vä-

lissä”, lainatakseni Marxin osuvia sanoja.

Nykypäivänä, varsin naiivi liberaali kieli legitimoii olotilan, jota pidämme jo yhtä itsestään selvänä kuin ilmaa jota hengitämme: ”terveellistä” kasvua, ”vapaa-tilaa” kilpailua ja ”karskia” individualismia — nämä ovat eufemismeja, jotka jokainen itsestään epävarma yhteiskunta omaksuu, muuntaakseen saallistavat puolensa hyveiksi. ”It’s business, not personal, Sonny!” kuten Kummisedän consigliere sanoo sen jälkeen kun perheen patriarkka on pumpattu täyteen luoteja mafiakilpailijoidensa toimesta. Tällä tapaa kaikki henkilökohtaiset arvot pelkistetään taloudelliseen kilpailuun perustuviksi.

* * *

Ensimmäinen maailma, joka nopeaa vauhtia kuluttaa huomattavia osia resursseistaan, alkaa oivaltamaan, että kasvu syö biosfääriä vauhdilla, jolle ei löydy vertaista ihmisten historiassa. Metsien kuoleminen happosateista, joka on seuraus fossiilipolttoaineiden käytöstä, saa vastineensa tai vielä enemmän laajojen sademetsäalueiden systemaattisesta poltosta. Otsonikatoa, kuten saamme hiljakeen tietää, tapahtuu lähes kaikkialla, eikä pelkästään Antarktikalta.

Voimme nyt kyetä aistimaan, että rajoittamaton kasvu kirjaimellisesti kierättää luonnon evoluution monimutkaiset orgaaniset tuotteet yksinkertaisiksi mineraaleiksi, jotka ovat samankaltaisia kuin mitä oli elämän alussa miljardeja vuosia sitten. Vuosituhansia muodostunutta pintamultaa muutetaan hiekaksi; alueita, joilla oli rikkaita metsiä, jotka olivat täynnä monimutkaisia elämänmuotoja on muutettu kuuta muistuttaviksi; joet, järvet ja jopa laajat merialueet muuttuvat pahanhajuiksi ja myrkyllisiksi viemäreiksi, radioaktiiviset molekyylit, yhdessä loputtoman ja aina kasvavan myrkyllisten kemikaalien kanssa, hyökkäävät hengittämämme ilman, juomamme veden ja lähes kaikkien pöydältämme löytyvien ruoka-aineiden kimppuun. Edes suljetut, ilmastoidut ja sterilisoidut toimitukset eivät ole immuuneja tälle myrkyttävälle.

Kasvu on ainoastaan kaikkein välittömin syy tälle evoluution kellon siirrolle takaisin kohti aikojen alun mineralisoitunutta maailmaa. Ja se, että pyytää ”rajoja kasvuille” on ainoastaan ensimmäinen askel kohti ympäristöongelmiamme koko laajuuden julkiseen tietoisuuteen tuomista. Jollei kasvua seurata sen juurille asti — kilpailuun kasva-tai-kuole markkinayhteiskunnassa — kasvun hallitsemisen vaatimus on merkityksetön sekä saavuttamaton. Emme voi sen enempää pysäyttää kasvua muuttamatta markkinoita millään lailla, kuin voimme pysäyttää egoismia samalla kun jätämme kilpailun sellaisekseen.

Tässä peitettyssä syyn-ja-seurauksen maailmassa ympäristöliike ja kansa seisovat risteyksessä. Onko kasvu seurausta ”konsumerismista” — sosiaalisesti hyväksytyimmistä ja yhteiskunnallisesti kaikkein neutraaleimmista selityksestä, jonka yleensä kohtaamme keskusteluissa ympäristön tuhoutumisesta? Vai johtuuko kasvu tuotannon luonteesta markkinataloudessa? Tiettyyn pisteeseen asti voimme sanoa, että se johtuu molemmista. Kuitenkin tavallisesti markkinataloudessa kuluttajien tarve uudelle tuotteelle ei yleensä tapahdu spontaanisti, eikä sen kulutusta ohjaa pelkästään henkilökohtaiset tarpeet.

Tarvetta ei nykyään luo kuluttajat, vaan tuottajat — tarkemmin sanoen,